

IV BONFOA

stablo, lampa

Stablo u stablu stari, leto je.
Ptica prelaze pasmu ptice i beži.
Rumen haljine zari i rastura
Niz nebeske daljine, karavane drevnog bola.

O trošna zemljo,
Poput plama lampe koju nosimo
Neka je srodan san srži sveta,
Jednostavan udar predvojene duše.

I ti voliš trenutak kad svetlost lampi
Bledi i sanja danju.
Ti znaš da tmina u tvom srcu leći,
Da barka stiže do obale i pada.

mirta

Katkad sam te zemljo poznao, ispijao
Na tvojim ustima tegobu bunarsku
Što iz toplog kamenja izbija, i leto je
Nadvisivalo srećni kamen i pijanca.

Katkad o mirti sam ti govorio i ceo dan
Pokretima smo raspaljivali drvo.
Bile su to velike kratkotrajne vatre vestalske svetlosti
I tako te pronalazaš između svetlih ti kosa.

Celo jedno dugo leto ne beše niko sušio naše smove,
Rđao naše glasove, krupnjao naša tela, lomio
[naše mačeve.

Katkad krevet se njihao kao barka određena
Što se lagano na pučinu navozi mora.

glas

Starili smo, on lišće, ja izvor,
On malo sunca, ja dubina,
On smrti, ja životna mudrost.

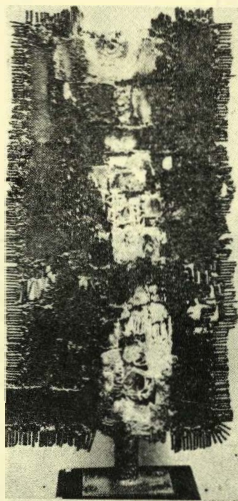
Pristajao sam da nam vreme u senci pokaže
Svoje faunsko lice sa smehom bez poruge,
Voleo sam što počinje vetar koji tamu raznosi

I što umreti u mračnom bunaru znači
Samo pomutiti bezdanu vodu koju ispija bršljan.
Voleo sam, stajao u večnom snu.

kobac

Tvoj pogled je tako velik za jedan jedini lutajući nišan.
Provala, junaštvo ostavili su boje,
Između tvog gospodara i tebe, u istoj tamnici,
Stih ludosti da li će otvoriti
Zalosan malo prozorče?
Da li će spojiti oblak i vrhove
Pod drhtavim pisanjem ruže u oktobru?

Jer, osim tamnocrvene kože mamca,
Šta ostaje danu i noći
Da bi objasnili sličnost
I razderali se u dronjke?

ŽAK DIPEN

reč

Tvoj zavet koji se protiv lakoći osiromašenog životnog
njiše se između dve smrti. [toka

Ivice se skupljaju oko tvoje suve poluge
I već poslednje pribežište, lišće, buktli

O moja reči uzahudna
Moja reči slična poricanju krajnje krila nad morem!

ovaj ugarak razdaljina

I predeo se razmešta oko lakoumno ispuštene reči
koja će se vratiti senom ispunjena.

Suprotno od lave, naše mastilo izvetrava, preliva se u
dusnim bojama, saznanje, postaje prozračno i vrelo, ukoli-
ko se uspinje padinom vulkana.

Onaj što se pretvara, hitar je, nepomičan je. Sreće
ima samo jedan šiljak prema zemlji. Ako stalno svoj
krak ponavlja, sreće se u kaktus pretvara.

U poznavanju reke stub mosta premaša barku.

Navala golotinje koja le divljiva pod udarcima veli-
kog vetra, podnosi samo prazninu i nienu ubitvenu in-
terpunkciju.

Proždri svoju decu pre nego što ti iskopaju grob,
dakle ne gubeći noć.

Natpis, bol, nestaju pod velikim ranjenim pticama u
otužnoj večeri. Nebo narasta kao glas naroda, i savla-
dava se.

Rdavo spavam izvan bure, Zemlja dramatičuje a ne
ja. Par se rastura, svetlost odmiče.

Samo me jedna žena prati, i ne prati me. Dok joj
očeća buktli, kolema je rosa.

kamen

Dugo je potrajalo detinjstvo na tamnom duvaru, i ja
Zimu sam saznavao; ja koji se naginjem
Tužno, odlučno, nad slikom,
Gorko, nad odsevom drugog dana
Ništa ne želeći
Osim da ubrzam mešanje dve svetlosti,
O sećanja, ja postadoh
U svojoj staklenoj ladi ulje jednodnevno
Što dušu doziva svoju crvenu u nebu sa drugim kišama.

Šta sam voleo? Penušanje mora
Ispod Trsta kad je svitlo
Tršćanskog mora zasenjavalo
Oci slabosnog sfinksa sa obala.

ŽAN LOD

zauvek...

Zauvek i sad, evo zaplovio u pravcu nedostižne a blis-
ke zemlje.

Hridine bola! One su pri dodiru ruke nežne, kao žena
što sanja.

Mračno je more. Na obali fenjer drhti, Katkad osetiti
visoko zanošenje drveta na vetru.

Sive pustare u daljini, vi što neplodne tolite vetru
nade.

Postoji u ovom okeanskom zamoru jedan hladni i sinji
ritam koji me vuče svemu što jesam.

Postoji ova zemlja, ovde i sad, tako bliska, a zauvek
nedostupna.

jezero

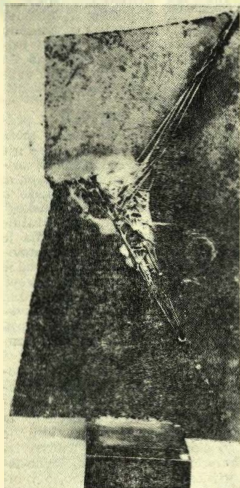
Govorim vam o jezeru. Okružavaju ga mračne gore,
gole planine. Divljačno, eto takvo je to jezero. Ne divlje:
divljačno.

Takvo je to jezero: crni, malo prozirni kamen, goli
kamen užgobljen u kamenu. I nebo je taj hladni i goli,
malo prozirni kamen koji pritiskuje težinom. Koji div-
ljačno pritiskuje.

Duž čitave staze koja okružava jezero bdiju bele sta-
tue. Bele izgnanice bdiju na obalama ovog tamnog i go-
log jezera. U krčmama očekuju pastira ili lovca. Možda
stranca koga dete vodi za ruku.

Naginješ se preko ivica gole čistine, razgledaš sto gde
su se zadržavale bele gošće. U ovom jezeru ti tražiš ne-
osvojivo ništa, dvostruki izokrenuti lik.

Nikada nikakva oznaka neće izreći to ništa koje jedino
jeste ništa, postojano, neosvojivo. Nepoznata, tako dugo

skrivena, zauvek zaboravljena oznaka. Ali, mi izgova-
ramo taj tajni, ogoledi kamen u kamen uglavljen.

Ti si onaj stranac koga možda očekuju. Da li ćeš znati
i prepoznati između svih staza onu koja se spušta? Kasno
je sada. Kroz ono malo providnosti, na rubovima crne i
nepošumljene čistine statue bdiju i oživljavaju.

Belina mrtvačkih kostiju, je li to belina ovih izgnanica?
One streme u hladnoći, u živoj vodi, kroz ono malo pro-
zirnosti između crne vode i crnog neba.

Nastavio si da se vraćaš stazama. Senka je posela
obalu. A planine ogolele behu, šume još neprohodnije.
Dete što te čekalo nisi video. Sada se naginješ iznad go-
log jezera.

O izgnanstvu ti govorim, sada, i o njegovom putu.
Dugom putu do tog proplanka gde statue bdiju.

Do tebe dopiru glasovi iz krčme. Kao da se čaše krše.

I takvo je to izgnanstvo: neću ga ublažiti. Ovde treba
bdeti, čekati. I samo bdeti. Raširenih ruku, noć pada i
pritiskuje i ječi. Oblika divljačnog, u njenim divljim
ustima, skrivena, neosvojiva i nikada izgovorena oznaka.

Traunkirchen, avgusta 1954.

neba evo i prostranstva evo...

Neba evo i prostranstva evo, mora na vidiku, u nemi-
ru. Prav i siv na svom početku, kamen je izgrizen sen-
kama. I gorkog je to pamćenja znak.

Zivim u škrljcu gde se vatra uzaptila. Vezujem se za
san, sav od krvi koja se izliva...

Gori lampa na stolu. Nejasna reč, reč iz daljine nastaje
u gustišu. I slušam noć koja mora da probražava.

Udova je pustara gde vetar drži sedeljke. Nemo lišće
ne razlistava se na nebu, labušeno lišće ne drhti, niti
muti sliku tame.

Takva je smrt: prostranstvo, nemilo nebo. Takva je
smrt: sred visokih crnih gora, razorene mase.

MIŠEL DEGI

poluostrvo

Zivljenje se može zadovoljiti ako se istovremeno dani ocrtavaju uz blagonaklon pogled, dani ličnosti koje su već stigle do sredine pozornice, koje nam s vremena na vreme iznose svoje gledište o drami. Mi verujemo u nastavak, i evo ga: večerašnje nebo govori mi o sutrašnjem, istinoljubivi prorok što me upućuje u tajne strnjike i smokve, vilina konjica i guštera, belutka i kukuruza. Već romori reč sutrašnja, oprezna, necelovita, reč koja će ipak upamtiti zadnju reč. Dani se uzajamno vole, dovikaju.

Vetar naveštava odlazak: stojeći na velikom keju poluostrva ja ga čujem kroz plavetne grozdove rasevalog vresa koji saleću pčele.

drvo

U velikom vrtu čekanja
Gde raste ruža vetrova
Jedno drvo širi ruke leleka
Čujem njegov ravnomerni dah njegov veliki razmah
Čujem kako teče dan kroz prste njegove
U velikom vrtu čekanja
Šimšir se kao točak obrće

Na velikom stepeniku čekanja
Gde vrata tuku vremena
Pod zaklonom plahovitih očiju
Biće nalazi krov sna
Ti izlaziš da sedeš ispod drveta
Gde vetar gradi krov od šapata
Na velikom stepeniku čekanja
Gde vrata tuku vremena

Drvo nad nama visoko
Drvo koje diže svoj glas prekidan od početka
Bilo je te večeri nalik
Starom čoveku koji pred vratima sedi
Rumen i sed
Koji se pita kud odlaze duše
— Da li suncu koje rada dan —
Jedne večeri kada bes splasne
U iskolačenom oku psa

U nerazumljivoj pesmi ptice
Dok pod dretom ropškim u vrtu
Zreo čovek iz čudnih razloga
Želi da veze sa zemljom učvrsti

5

francuskih
pesnika

ANDRE DI BUŠE

vino dana

Vino dana stiže mi
do polovine dana

crvene polovine

putem do dna
i valjanje starog železa
železa mog

posude
zemljano
lomi se

kao kuća

pod nogama

i ja zastajem
svaki put kad odjekne
na zenici kamenja.

Pre nego bleštavost sunca postaje bliska kao tvoja
ruka, potrčao sam ne ugasivši se.

U pomrčini dana sve je — na ovom putu, samo pad —
i bleskovi. Dok se veče razliva.

Žega nije prekinula naš put, žega koja nas vraća natrag
— osvetljene. A da i ne zastaneš u žezi toj. Put na kome
se mračim pretiče me — kao vetar.

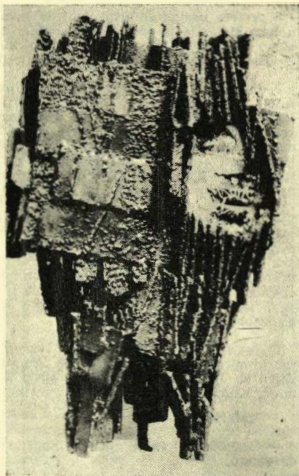
Ne znam za put na kome se suzdržava naš dah. Dan
koji trne svud je oko mene.

Već povučena, moja ruka jedva cepa žegu, raspalji-
vanje.

usred zemlje

Usred zemlje
vrata izorana izvetrena
i plodovi
prasad valova
žito u oluji
sasušeno
paoci neku
Moram se boriti protiv vlastitog glasa
snage ravnice
koju spravljam
Koja buja
odjednom se drvo nasmeje
kao put koji moje stope zapaljuju
kao smiraj pouzdano granat
kao crveni motor vetra
koji sam razotkrio.

Velika bela stranica što treperi u svetlosti opustelaj
traje dok joj se približavamo.

Preveo sa francuskog
MILAN KOMNENIĆ

Petorica prevedenih pesnika predstavnici su nove francuske poezije, one koju mnogi s pravom nazivaju filozofskom. Međutim, oprezno primetuje kritičar Robert Kanter, kada se govori o filozofskim težnjama u mladoj poeziji u Francuskoj onda pritom treba razumeti da svaka filozofija znači pretekao, fluidni sastojak poetskog bića, dimenziju koja dopunjava ostale. Ova orijentacija ka filozofskom ne podrazumeva doslovno usvajanje filozofskih elemenata kao što je svojevremeno radio Sili Pridom, mada se neki među njima, Mišel Degi izrazito, priklanjaju strujama savremene metafizike. Iv Bonfoa razvija celu jednu teoriju o nepomirljivosti filozofskog pojma i ideje sa pesniškom emotivnošću i invencijom. Bilo kako bilo, ovi pesnici, uz još trojicu, našli su se u jednom antologijskom izboru koji je Zan Paris sačinio 1967. pod jasnim nazivom „Antologija nove poezije“. To, sa svoje strane, dovoljno govori o nekim nesumnjivim vezama i srodnostima unutar određenog broja pesnika, o prvoj jasnije oblikovanoj pesničkoj grupi posle nadrealizma. Suštinski, ovi pesnici osobe su i različiti, svi traže svoje izvore i uzore u nasleđu koje nije isključivo francusko (svi su u Helderlinu videli iznornog pesnika).

Iv BONFOA (Yves Bonnefoy) besumnje je najznačajnije pesničko ime

posle Sara, Ponja i Bretona. Pripadao je posle rata nadrealizmu koji je Breton pokušao da vaskrsne. Prvu veću pažnju skreće ciklusom pesama „O kretanju i mirovanju Duve“, 1962. Otada, on sve više ulazi u sam vrh francuskog pesništva. Po anketi, koju je prošle godine sproveo pariški „Ekspres“, Iv Bonfoa zauzima četvrto mesto, iza Pessa, Mišoa i Sara. Bavi se prevodenjem Šekspira i likovnom kritikom. Nedavno mu se pojavila knjiga pesama „Pisani kamen“ koja, po nekim kritičarima, predstavlja vrhunac u stvaranju ovog pesnika.

Zak DIPEN (Jacques Dupin) pesnik je šaravske strogosti i, čini se, misaono dublji i sažetiji od Sara. Vrio mlad (rođen 1929), rano se svrstao u red vodećih mladih pesnika. Najznačajnije njegovo delo je izbor iz dosadašnjeg stvaranja „Savladavati“ koje je prošle godine izdao „Galimar“. Dipen je, po svojoj strogosti u izrazu, sličan Bušeu; njegov jezik je opor, bez efekata, često mučan za razumevanje. Možda bi povodom njegove poezije valjalo reći da ima nešto od Maiarmeove avangure iz „Bacanja kocke“, pošto Dipen svojim velikim poverenjem u reč lomi granice jezika, a pritom ga svodi na suštastvenu „belnu“, verujući da je „sudbina poezije u jeziku“.

o pesnicima

Andre di BUŠE (André du Bouët) rođen je 1894. godine. Dugo je boravio u Americi gde je završio studije na Harvardu i bio lektor za englesku književnost. Značajnija dela: „Plavi motor“, „U živoj žezi“, „Pianinsko tle“. Dobio je najveću francusku nagradu za poeziju „Maks Žakob“ za zbirku „U živoj žezi“. Po mnogo čemu di Buše podseća na Reverdija, koji ga privlači svojim asketizmom i lucidnošću. Prevodio je Helderlina.

Zan LOD (Jean Laude) je vršnjak Iva Bonfoa i Andre di Bušea, mada ne toliko poznat. Do sada je objavio više zbirki pesama, eseja, proze. Svakako najvrednije poetsko delo predstavljaju „Tulski žali“, gde se pesme veoma modernog izraza mešaju sa patriotskim i ponešto tradicionalnim pesmama u prozi. Naročito privlače pesme u kojima evocira život u koneglogorima. Mnogo putuje, bavi se ispitivanjima crnačke civilizacije.

Mišel DEGI (Michel Deguy) izrazito je refleksivan pesnik. Prevodilac Hajdegera, jedan od stalnih komentatora zbivanja u oblasti filozofije u časopisu „Nova francuska revija“. Dobitnik nagrade Feneon za knjigu „Odlomak iz zemljišne knjige“.

M. K.